

3. TÜRKİYE - ÇİN YUVARLAK MASA TOPLANTISI SONUÇ RAPORU (TASLAK)

Türkiye - Çin Yuvarlak Masa Toplantılarının üçüncüsü Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi TASAM ve Çin İnsan Hakları Geliştirme Vakfı (China Foundation for Human Rights Development) delegasyonunun katılımıyla 29 Kasım 2019 Cuma günü, İstanbul'da TASAM Merkez Ofisi'nde gerçekleştirilmiştir.

Toplantı'ya Çin İnsan Hakları Geliştirme Vakfı Başkanı Huang Mengfu, Vakıf Genel Sekreter Yardımcısı Men Lijun, Çin Güneybatı Siyaset ve Hukuk Üniversitesi İnsan Hakları Araştırmalar Enstitüsü Başkanı Zhang Yonghe, Vakıf Başkan Danışmanları Liu Qibo ile Zhang Xin ve Vakıf Tanıtım Bölümü Şefi Zhang Yan katılmıştır.

Türkiye heyetinde ise TASAM'dan; TASAM Direktörü Doç. Dr. Engin Selçuk, TASAM Başkan Danışmanı Prof. Dr. Sedat Aybar, Proje Yöneticileri İzgi Savaş ile Ahmet Yıldız ve Stajyer Margarita Vafina yer almıştır.

TASAM heyetince iyi dilekler sunularak konuşmaya başlanmış ve kurumun faaliyetlerinden söz edilerek konuya devam edilmiştir. TASAM'ın Afrika, Asya, Avrupa, Latin Amerika ve Karayipler, Kuzey Amerika, Balkanlar, Orta Doğu, Karadeniz-Kafkas ve Akdeniz olmak üzere çeşitli bölgelerde çalışmalar sürdürdüğü, Türkiye'nin Stratejik Vizyonu 2023 ve 2053 projelerinin de TASAM damgası taşıdığı belirtilmiştir. TASAM olarak insan hakları ve yumuşak güç konusunda perspektifi genişleyen Çin heyeti ile aynı masada olmaktan mutluluk duyulduğu dile getirilmiştir.

Toplantı'da TASAM heyetince belirtilen görüşlerin özeti:

Türkiye, Avrupa Konseyi üyesidir ve İnsan Hakları konusunda yargı yetkisine sahiptir. İnsan haklarına dair gelişmeler, ülkelerin güvenliğine ve bütünlüğüne doğrudan etki eden faktörlerdir. İnsan hakları konusu, Batının temsilcisi olduğu bir olgu olarak görülmektedir. Ancak yıllarca Batı'da çeşitli azınlıklar ezilmiş sonra da "ulus inşa süreci" başlamıştır. Geriye kalan azınlıklar üzerinden ise insan hakları savunuculuğu yapılmaya başlanmıştır. Batı'nın insan hakları baskısı bu yönden çok masum değildir. Türkiye insan hakları konusunda çalışmalar sürdürmektedir ancak henüz ideal eşiği aşabilmiş değildir.

Türkler tarihin akışı içinde Viyana'ya kadar ilerleyen coğrafyası ile geride birçok toplum bırakmıştır. Türkiye'nin bu vatandaşlar ile bir gönül ve kan bağı bulunmaktadır. Çeşitli ülkelerde yaşamlarını devam ettiren Türk asıllı kardeş ve akraba toplulukların, Bölge'de uyum içinde yaşamaları Türkiye'nin umut ettiği bir konudur. Aynı şekilde geri kalmış bir Uygur nüfusu Çin'in lehine olmadığı gibi Türkiye'nin lehine bir durum da değildir. Ancak sayısı 12 milyonu bulan, üst düzey eğitime sahip, Çin toplumunda etkin, vizyonlu vatandaşların varlığı Türkiye'nin lehine bir durumdur.

TASAM heyeti; terör sorunlarında Çin'in desteğine ihtiyaç olduğunu, Birleşmiş Milletlerde Türkiye'nin Çin'den beklediği desteği göremediğini, maruz kaldığı ABD baskısı karşısında ihtiyaç duyulan dengeleme sürecini Rusya ile tamamlamaya çalışsa da bunun yeterli olmadığını dile getirmiştir.

Uygur Türkleri konusunda Türkiye, ne Batı'nın ne de Amerika'nın sözcülüğünü yapmaya niyetli değildir. Çin'de Sincan bölgesi dışında çok sayıda Müslüman yaşamaktadır. Çin'in Sincan bölgesinde çeşitli yatırımlar yapıldığı bilinmektedir. Bu yatırımlardan Türkiye'nin memnuniyet duyduğu birçok defa teyit edilmiştir. Çin'e düzenlenen resmî geziler ve bölge ziyaretleri sırasında bir heyette yer alan TASAM Direktörü Doç. Dr. Engin Selçuk; o dönem Çin'deki ibadet özgürlüğünü gördüğünü, Sincan bölgesinde camileri ziyaret ettiklerini, hatta bölgede kılınan Cuma namazına şahit olduklarını dile getirmiştir. Fakat son dönemde özellikle Sincan Bölgesinde yaşanan güven bunalımının normale dönmesi, temel haklar ve özgürlükler konusunda, küresel bir güç olan Çin'in vizyonuna yakışır gelişmeler yaşanması Türkiye'nin samimi dileği ve beklentisidir.

Bugün İslam'ın yaşanış biçiminde üç yaygın eğilim gözlenmektedir; İlk olarak Türkiye'nin temsilcisi olduğu Sünni İslam, ikinci olarak İran'ın temsilcisi olduğu Şii ve son olarak Suudi Arabistan ve kısmen Körfez ülkelerinin temsilcisi olduğu Vehhabî ideolojisidir.

Türkiye'nin temsilinde şiddet ve devlete başkaldırma yoktur. Devlet otoritesi hukuk çerçevesi dışında sorgulanmaz. Ancak diğer iki eğilimde şiddete eğilim vardır. Maalesef ABD 1990 sonrasında Vehhabîlik ideolojisinin önünü açmıştır. Uygur Türkleri de Vehhabî eksenine kısmen eğilim göstermiştir. Türkiye Suriye'nin kuzeyinde terörle mücadele operasyonları yapmıştır. Burada yer alan teröristlerin bir kısmının Uygur kökenli olduğu rivayet edilmektedir. Bunun nedeni Vehhabî orijinli ideolojidir. Sivil Toplum Kurumları ve Türkiye işbirliği çerçevesinde sorunlarla baş etmeye çalışmalıdır. Devletler ortak sorunlar karşısında birbirini anlamaya çalışmalı ve işbirliğini geliştirmelidir. Son yıllarda Suudi Arabistan'ın yeni yönetiminin Vehhabî ideolojinin aşırılığına karşı mesafe koymaya başlaması da önemlidir.

Uygur Türkleri konusunu da kapsayan pro-aktif bir gündemle Türkiye Cumhuriyeti Başkanı Erdoğan ve Çin Halk Cumhuriyeti Başkanı Xi Jinping arasında yapılacak üst düzey olası bir görüşmenin/buluşmanın ilişkiler açısından iyiliğe vesile olacağı yinelenmiştir.

TASAM Heyeti, Uygurlar için Çince eğitim verilmesine karşı olmadıklarını dile getirmiş ve Türkiye’den bir örnek vermiştir. Türkiye’de Kürt vatandaşlara da Türkçe eğitim verilmektedir. Ancak bu eğitimde seçmeli olarak Kürtçe bir ders olarak da okutulabilmektedir. Uygur Türklerine de Uygurca öğretilmesinde sorun olmayacaktır şeklinde yorumda bulunulmuştur.

Türkiye ve Çin üzerinde ciddi baskılar uygulanmaktadır. Medya üzerinden zehirleyici birtakım propagandalara yer verilmektedir. Hong Kong ayaklanması Çin Halk Cumhuriyeti’ne karşı yapılmakta olan dış destekli bir girişim olarak görünmektedir. Çin, Türkiye’nin “Kuşak ve Yol” inisiyatifinde önem verdiği bir ülkedir. Bu proje Türkiye ve Çin’in iktisadi büyümesi üzerinde bir yakınlaşmaya neden olmaktadır. Aynı zamanda Asya ve Avrupa arasında köprü olması bakımından çevreleri harekete geçirmektedir.

Dünya’da son zamanlarda önem kazanan bir konu da nefret söylemidir. Nefret söylemleri dünyada artış göstermekte, Batı’da, İslâmofobi ve Türkofobi olarak ortaya çıkmaktadır. Devletlerin bu sorunlara karşı mücadele etmesi gerekmekte, sivil topluma düşen görevler bulunmaktadır. “Yumuşak Güç” kanalları üzerinden oluşan tehditlerin panzehiri yine pozitif sivil toplum alt yapısıdır.

Bu yumuşak güç yönetimi konusunda medya gibi kanallar kullanılarak doğru objektif bilgilendirme yapılması gerekmektedir. Çin ve Türkiye arasında bu konuda bir işbirliği yapılabilir. Çin’in film endüstrisi oldukça gelişmiş olsa da bu durum Türkiye’de pek bilinmemektedir.

TASAM’ın kıta çalışmalarında alt ve üst yapıya yönelik sayısız çalışmasında “Asya’da bir birlik mümkün müdür?” sorusuna cevap aranmaktadır. Bu konuda Türkiye’de ve Çin’de karşılıklı olarak etkinlikler düzenlenmesi için TASAM Heyeti temennilerini iletmiştir.

Son olarak; Türkiye, Batılı bir ülke olarak algılanmaktadır. Ancak küresel dünya ekseninde Batılı ya da Doğulu olarak adlandırmak artık mümkün değildir. “Yol ve Kuşak” projesi kapsamında Türkiye önemli bir güce sahiptir. Türkiye ne Batı ne Doğu ne de Çin ile yakınlaşmaktan vazgeçecektir. Bunlar birbirini tamamlayan olgulardır. Artık böyle eksenlerden söz etmek de pek mümkün değildir. TASAM Heyeti konunun bu çerçevede okunması gerektiğini düşünmektedir.

Çin İnsan Hakları Geliştirme Vakfı heyetinin görüşlerinin özeti:

TASAM ile bir araya gelmekten duyulan memnuniyet dile getirilerek konuşmalara başlanmıştır. İnsan Haklarını Geliştirme Vakfı'nın, Çin'de insan hakları alanında hizmet veren büyük bir kuruluş olduğu belirtilmiştir. Batı'nın insan hakları konusunda üstünlük duyduğu ve baskı oluşturmaya çalıştığı vurgulanmıştır. ABD'nin Indiana'daki vatandaşlara eziyet ettiği ve nüfusu azalmış bu halka dair şarkılar söyleyip ve dans ettirerek insan hakları savunuculuğu yaptığı konusunda eleştiri getirilmiştir.

Heyetin verdiği bilgilere göre; Çin nüfusu 56 farklı etnik gruba barındırmakta, çok çeşitli dinlere de ev sahipliği yapmaktadır. Bu gruplar eşitlik ve uyum içinde yaşamaya devam etmektedir. Son zamanlarda Batı basınında Uygur Türkleri konusunda dezenformasyon söz konusudur. Sincan bölgesinde 12 milyon Uygur yaşamaktadır. Bu bölgede yaşayan halk Müslümandır ve toplam 20 bin cami bulunmaktadır.

Nüfus ve cami oranı ele alınacak olursa her 500 Müslümana 1 cami düşmektedir. Bu da Çin'in Müslümanlara inanç özgürlüğü tanıdığına bir kanıttır. Yıllar boyunca farklı dinî inanca sahip kişiler ve etnik gruplar uyum içinde yaşamakta iken son zamanlarda bir takım bölücü-ayrılıkçı terör grupları dini kullanarak sorun üretmeye çalışmaktadır.

4-5 yıl öncesine bakıldığında neredeyse her gün bir terör sorunu yaşanmıştır. Çin bu gruplarla ciddi bir mücadele vermiştir. Derin çalışmalar neticesinde son 3 yıldır bir terör olayının yaşanmaması sağlanmıştır.

Bölgenin kalkınması adına Mesleki Eğitim Merkezleri kurulmuştur. Burada Uygur Türklerine eğitimler verilmektedir. Uygur Türkleri için verilen eğitimler Çince'dir. Burada amaç toplumsal hayatta iletişim kurmalarının sağlanması ve geride kalmalarının engellenmesidir. Uygurca öğrenmeleri yasak değildir ve Uygurca öğretilmesi de serbesttir. Eğitim Merkezlerinde 3.000 kelime Çince öğrenen bir kişi mezun olabilmektedir.

Çin heyeti bu konular üzerinde incelemeler yaparak iki başlık altında toplamıştır. Bunlardan ilki; aşırı terör gruplarının İslam dinini bir silah olarak kullanmasıdır. Bu da bölge halkı tarafından İslamiyet'in yanlış anlaşılmasına neden olmaktadır. Örneğin, Çince öğrenmenin haram olduğu gibi söylemlerle bölge halkı üzerinde propagandalar yapılmıştır. İkinci başlık ise, terörün engellenmesi için fakirliğin ortadan kaldırılmasının gerekliliğidir. Bu süreçte Çin'in amacı, Bölge'deki yaşam standartlarının geliştirilmesidir.

Çin, son zamanlarda ekonomik olarak geri kalmış bölgelerine yönelik yatırımlara başlamıştır. 2020 yılına kadar fakirliğin ortadan kaldırılması için çalışmalar yapılmaktadır. Ancak Sincan bölgesinde ekonomi oldukça geri kalmış durumdadır. Çin hükümeti bu bölgeye yönelik faaliyetleri yoğun şekilde sürdürmektedir. Ekonomik kalkınmanın bir kolunu da insan kaynakları oluşturmaktadır. Bunun için bölgede Mesleki Yeterlilik Eğitimleri başlatılmıştır.

Çinli Heyet, Bölge üzerinde yapılan olumsuz haberlerin gerçekliği yansıtmadığını kanıtlamak adına İslam ülkelerini bölgeye davet ettiklerini ve Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın olası üst düzey ziyaretinden de mutluluk duyacaklarını belirtmişlerdir.

TASAM'ın Türkiye'nin Stratejik Vizyonu 2023 ve 2053 projeleri gibi ileriye yönelik yaptığı çalışmalardan mutluluk duyduklarını dile getiren Heyet, Çin hükümetinin de 2035-2049 yılları arasında fakirlikten tamamen kurtulmuş ve gelişmiş bir ülke olmayı hedeflediğini belirtmiştir.

TASAM'a misafir olmaktan memnuniyet duyduğunu belirten heyet, "Yol ve Kuşak" projesi çerçevesinde Türkiye'yi köprü olarak tanımlamıştır. Yumuşak güç politikası geliştirmek için sivil toplum kuruluşları ve üniversiteler ile ilişkileri geliştirmek istediklerini yineleyerek iki ülke ilişkilerinin uyum ve anlayış içinde gelişmesini temenni etmişlerdir.

29 Kasım 2019 Cuma